
KRÓNIKA

MIND KEVESEBB KÖNYV — Október utolsó hetében rendezték meg Belgrádban a hagyományos könyvvásárt, amelyen az idén 236 hazai és 67 ország mintegy 1100 kiadója vett részt. Szemmel látható volt, hogy a hazai könyvkiadók anyagi gondjainak következtében mind kevesebb az új könyv, különösen csökkent az élő hazai irodalom címszavainak száma. Ugyanakkor viszont növekvőben van a szórakoztató és kommersz kiadványoké. Az új hazai kiadványok közül ki kell emelni Krleža ötvenkötetes összegyűjtött művei utolsó öt kötetének megjelentetését, valamint Ranko Marinković műveinek hatkötetes válogatását. Három belgrádi kiadó összefogásának eredményeképpen jelent meg a vásárra Stevan Raičković három új verskötete, amelynek jelentős részét tartalmazni fogja a Forumnál jövőre magyar nyelven megjelenő válogatás is. A zágrábi Znanje Hit sorozatában láttuk Borislav Pekić *Atlantida* (Atlantisz) című két-kötetes regényét. A tanulmánykötetek közül nagy érdeklődést váltott ki Sveta Lukić *A mai intellektuális próza* című könyve, valamint Ivanka Udovički Ivo Andrić kritikai és esszéírói munkásságáról szóló tanulmánya.

A külföldi kiállítóknál főleg Umberto Eco, Joszif Brodskij, Milan Kundera és az új Nobel-díjas Nagib Mahfúz könyvei iránt nyilvánult meg az átlagosnál jóval nagyobb érdeklődés. Megfigyelhetünk továbbá, hogy Andrić, Krleža és Crnjanski után most a legtöbbet fordított jugoszláv író Danilo Kiš és Milorad Pavić, de a nyugat-európai kiadóknál mind nagyobb az érdeklődés Mirko Kovač, Borislav Pekić és David Albahari könyvei iránt.

DIJAK, ELISMERÉSEK — Olaszország egyik legnagyobb irodalmi elismerését, a Tevere nemzetközi irodalmi díjat, amelyet negyedik éve ítélnek oda prózaíróknak, az idén Danilo Kiš kapta meg. Sergio Moricco, a zsűri elnöke a következőképpen indokolta meg a döntést: „Tavaly a választás Ernest Jungerre esett, századunk egyik legnagyobb írójára, aki éppen ebben a században élt át sok bizonytalanságot és ellentmondást. Az elismeréssel csak aláhúztuk a prózaíró különös termékenységét, aki noha kilencvenkét éves, tele van fiatalos életkedvvel amit be is bizonyított a díj átvételekor. Az idén Danilo Kišnek ítéljük oda a díjat, akiről azokban az országokban, amelyek nyelvére lefordították műveit, úgy vélekednek, hogy korunk egyik legnagyobb írója. A díjjal a zsűri felhívta a figyelmet az ötven évnél alig idősebb íróra aki először kapja ezt a nagy elismerést.” A díjátétel alkalmából Danilo Kiš nyilatkozott a *Magyar Szó* olvasóinak is: „Ismerve a magyarországi olvasóközönséget, feltételezem, hogy a jugoszláviai magyarok is szeretnek olvasni. Azt üzenem nekik ezért, hogy legyenek hűek a magyar olvasói hagyományokhoz, amely mindig gazdag volt” — mondta.

A Forum Könyvkiadó egyébként eddig a következő Danilo Kiš-köteteket jelentette meg magyar nyelven: *Kert, hamu* (1967), *Korai bánat* (1971), *Fővenyóra* (1973), *Borisz Davidovics síremléke* (1978), *Holtak enciklopédiája* (1986), ezenkívül négy (kétnyelvű) verskötetet is kiadott Danilo Kiš fordításában — Ady Endre, József Artlla és Radnóti Miklós verseit 1961-ben, valamint Tolnai Ottó gyermekverseit (a belgrádi Nolit-tal közösen) 1969-ben.

A sarajevói *Odjek* című folyóirat háromévenként kiosztásra kerülő Miroslav Krleža Irodalmi Díját a bírálóbizottság (Alojz Benac, Zoran Glušević elnök, Novak Kilibarda, Tome Momirovski, Sadulin Musabegović, Ali Podrimja, Krunoslav Pranjić, Arif Tanjović, Lev Kreft, Radovan Vučković és Jovan Zivlak) szavazattöbbséggel Ranko Marinkovićnak ítélte oda *Összegyűjtött műveiért*, amelyet a zágrábi Globus adott ki az idén. Az esélyesek között volt még Stanko Lasić, Szlavko Janevski, Milorad Pavić, Miodrag Pavlović, Danilo Kiš, Ivan Slamnig, Derviš Šušić, Viktor Žmegavac és Alija Isaković.

A díjat első ízben még Krleža életében, 1979-ben ítelték oda Marko Ristićnek. 1982-ben Oskar Davičo, 1985-ben pedig Radomir Konstantinović érdemelte ki ezt a rangos irodalmi elismerést.

A legjobb szerbhórvát nyelven megjelent novelláskötetért járó Andrić-díjat az idén Filip Davidnak ítelték oda a BIGZ kiadásában megjelent *Princ vatre* (Tűzherceg) című könyvéért. A Ljubiša Jeremić (elnök), Velimir Visković, Mirko Kovač, Nikola Kovač, Miodrag Perišić, Dubravka Ugrasić és Jovanča Đenović összetételű zsűri indoklásában az igényes alkotói megmunkálás mellett a novellák sajátos világát emelte ki, amelyben a valóság sajátos módon ötvöződik a fantasz-tikummal.

Filip David díjnyertes kötetéről következő számunkban közlünk méltatást.

A szerbhórvát nyelven megjelent legjobb esszékötetért járó Đorđe Jovanović-díjat az idén Sveta Lukić kapta *Moderna intelektualna proza* (A mai intellektuális próza) című kötetéért, amelyet a belgrádi Novo delo adott ki. A zsűri jelentése szerint Sveta Lukić kötetje „jelentős alkotás, mert kidolgozza ennek az európai irodalomban a 18. században megjelenő műfajnak az elméletét, valamint elvégzi széles körű áttekintését is”.

Sveta Lukić most díjazott munká-

ját kéziratból lefordítva a Forum Könyvkiadó már 1985-ben megjelentette magyar nyelven.

Az 1988. évi Szirmai Károly Irodalmi Díjat a Bori Imre, Bányai János és Utasi Csaba összetételű bírálóbizottság egyhangúlag Tolnai Ottónak ítélte oda *Prózák könyve* című tavaly megjelent novelláskötetéért. A díjat Tolnai „modern hangvételével, időszerű témaválasztásával és irodalomfelfogásának nem konvencionális jellegével érdemelte ki” — áll a zsűri jelentésében.

KÉPZŐMŰVÉSZETI ESEMÉNYEK

— Negyvenkilenc ország legjobb képzőművészei állították ki munkáikat június 30-ától szeptember végéig Rijekában a XI. Nemzetközi Rajzkiállításán, amelynek anyagát november folyamán a zágrábi közönség is megtekinthette. Számunkra különösen fontos ez a kiállítás, mert a nagy tekintélyű nemzetközi zsűri szelekciója után négy vajdasági képzőművész is lehetőséget kapott a bemutatkozásra. A tárlaton kiállított nagyszámú rajzot a szervezők témakörök szerint csoportosították. Vojimir Dedić titerbázi szobrász munkáit a „festői rajzok” közé sorolták. Milan Kešelj újvidéki festő és grafikus ceruzarajzai a modern, számítógépes kort idézik meg az urbanus tájképek között kaptak helyet. Ugyanitt állították ki Dušan Letić kumándi autodidakta festő rajzát, amelyben a bánáti falu romantikája a racionalis, érzéketlen, mechanikus emlékezéssel ötvöződik. Penovác Endre topolyai képzőművész két rajzát a tájképek között láthatuk, amelyeken figyelemreméltó a technikai felkészültség, s ez egyrészt az újvidéki képzőművészeti akadémia, másrészt a trieri modern képzőművészeti körök hatásának eredménye. A hófehér szántóföldre ránehezedő hatalmas, szürke ég láttán pedig arról bizonyosodhatunk meg, hogy Penovác Endre a szülőföldjéhez kötődő motívumot egyetemes emberi érvényűvé tudja emelni.

A pécsi Vasarely Múzeumban október folyamán sor került Zlatko Prica pécsi születésű, ma Zágrábban élő festőművész kiállítására. A karalógusban Újvári Jenő a következőképpen köszöntötte a képzőművészt: „Egy pécsi költő, Pavle Blažek, Pécshez írt szerenádjában kedves, régi arcokat köszönt: Ivan Česmicki tiszteletre méltó, nyugodt alakját; Matija Peter Katančićot, szívében Valpovóval, August Šenoát gimnazista egyenruhában, a pozsegai Miroslav Kraljevićet, s »Az öreg Széchenyi téren az ifjú / Miroslav Krleža. / Délre figyel, úgy látszik, onnét / vár valakit.« Mi, itteniek ezennél most már Zlatko Pricát is e nevek között köszöntjük, mint modern korunk egyik legsajátosabb, legegységesebb, kivételes tehetségű mesterét.”

A Pécsen kiállított *Tarai motívumokkal* az idén megismerkedhetett már Szabadka, Apatin és Titoverbász közönsége is. Egyik motívumában — az oldalára billent bárkában — a festő megtalálta azt a jelképet, melynek segítségével az egyszerű és az örökké tartót egyaránt megragadhatja. A vízszintes végtelenbe nyúló horizontba ágyazott függőleges figurák, a gracióz nőalakok néma dialógust folytatnak az eltűnt idővel. A természettel folytatott kreatív párbeszéd ezeken a képeken valamiféle antik áhítatot sugároz, időt és határokat nem ismerő örökkévalóságot jelenít meg.

Az ősi falak, a híres középkori katedrális, a dzsámi és a Zsolnayerkerámia, a Csontváry-képek és az op artos Vasarely-művek között élő műértő pécsi közönség azonban nemcsak Prica festményeinek üzenetét tudja befogadni, hanem arra is büszke, hogy megőrizte és mesterien restaurálta a művész szülőházát is.

1948 óta, amikor Almási Gábor és Sáfrány Imre művésze fémjelzte a szabadkai képzőművészeti életet, minden évben megrendezik az Októberi találkozó című tárlatot. Az idei, jubileumi kiállítás október 10-e és november 10-e között várta a lá-

togatókat. A szervezők mindenkit meghívtak a találkozóra, aki csak képzőművészettel foglalkozik Szabadkán. Joggal állíthatjuk, hogy fordulópontot jelent a rendezvény történetében az idei év, de nem a kiállított alkotások értéke, hanem ellenkezőleg: sikertelensége miatt. A szervezői elképzelés vallott ezúttal elsősorban kudarcot, mert egy adott pillanatot akart megragadni, mert a tárlatnak nem volt határozott koncepciója. Nagyon sok felkért képzőművész nem tett eleget a felhívásnak, mások alacsony színvonalú munkákat küldtek be, de voltak olyanok is, akiknek az alkotásai nem feleltek meg a válogatást végző zsűri ízlésének. A tizenöt kiállító végül is megmentette ennek a rendezvénynek a becsületét, egy-egy kiemelkedő munkára is felfigyelhetünk, mindent összeszerveve azonban azt mondhatjuk el, hogy az Októberi találkozó bebizonyította, hogy lejárt az idejük az öncélú rendezvényeknek, amelyek csak az eredmények számszerű kimutatását tűzik ki célul. Sokkal célszerűbb lenne, ha a jövőben a szervezők határozott programmal állnának elő, s a kiállítást is nagyobb szakmai ismeretek birtokában, a művészek érdeklődésének figyelembe vételével állítanák össze.

Abból az alkalmából rendezték meg Torok Sándor kiállítását, október 9-e és 19-e között a szabadkai Népszínház előcsarnokában, hogy a festőművész megkapta Szabadka város Októberi díját. Torok Sándor már évtizedek óta igen aktív művész, aki sajátos, összetéveszthetetlen képzőművészeti kifejezésformát kísérletezett ki, s tárlatától sem várunk semmi különösebbet, csak a már megszokott színvonalat. Habár kiállításán felfedezhetők a rögtönzés jegyei, mégis kellemesen meglepődünk. 1984-ben keletkezett, cím nélküli alkotásán új központi motívumot, egy vörös négyzetet fedeztünk fel, s a többi képének dinamikája is felerősödött, színei változatosabbakká váltak, képei gazdagodtak. A katalógus nélküli, sebtében összeállított tár-

lat éppen ezért a város idei jelentős művészeti rendezvényei közé sorolható.

Az *Új Symposion* és a jugoszláviai szlovák *Nový život* című folyóirat szervezésében a Forum klubjában megrendezték a Csehszlovák kísérleti költészet című kiállítást. A tárlatra a *Nový život* és a csehszlovákiai kísérleti költők mintegy kétéves együttműködésének eredményeképpen

került sor. A kiállított munkák az *Új Symposionban* magyarul is megjelentek, s hamarosan a Matica srpska évkönyvében is közlik őket. Martin Klimeš, Jiří Valoch, Petr Ševčík, Helena Hátelová, Jiří Hůla, Pavel Rudolf, Miroslav Klivar, Karel Adamus J. H. Kocman és Vladimíra Sedalková vizuális alkotásait október 25-étől november 8-áig tekinthették meg az érdeklődők.